

Dr. Navratyil Zoltán

EGYETEMI ADJUNKTUS, PPKE JÁK (BUDAPEST)
ELNÖKSÉGI TAG, MAGYAR KATOLIKUS JOGÁSZOK
TÁRSULÁSA

Észrevételek az új Polgári Törvénykönyv tervezetével összefüggésben

Az új Polgári Törvénykönyv Kodifikációs Főbizottság által kidolgozott tervezetét a Kormány 2012. július 12-i ülésén elfogadta, és ugyanezen a napon az Országgyűlés elé terjesztette „T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről” címmel. Az új polgári jogi kódexről az Országgyűlés őszi ülészakán kezdődik meg a politikai vita.

Az új Polgári Törvénykönyv elfogadása koncepcionális és jelentőségteljes változás a magyar magánjog történetében. Ennek megfelelően az új Polgári Törvénykönyv elfogadásával számos alacsonyabb rendű jogszabály módosítása is szükségessé válik, így a tágabb értelemben vett jogalkotási munka során érdemes lehet átgondolni az új Polgári Törvénykönyv által is érintett néhány jogi szabályozási dilemmát.

Az alábbiakban – a teljesség igénye nélkül – az új Polgári Törvénykönyv javaslatának elsősorban a személyek jogát, illetve a családjogot érintő rendelkezései közül kerül egy-egy szabály kiemelésre, amelyekkel kapcsolatban néhány dogmatikai vagy gyakorlati nehézségre lehet rámutatni, s amelyeknek a tisztázására egy átfogó, a kódexszintű szabályozást lebontó, a jogrendszer egészét érintő rekodifikációval járó munka során a jogalkotónak lehetősége lenne. Ezeknek a jogpolitikai céltételezést is magukban foglaló nehézségeknek vagy dilemmáknak a feloldása nem feltétlenül kell érintse az új Polgári Törvénykönyv javaslatának a szövegét, viszont a Javaslat elfogadásának jelentősége indokolhatja azok átgondolását.

Az ember jogképességének kezdete

Az ember jogképességével összefüggésben a *Javaslat Második Könyvének 2:2. § (1) bekezdése* a hatályos Ptk. 9. §-ával azonos módon rögzíti, hogy a „*jogképesség az embert, ha élve születik, fogamzásának időpontjától illeti meg*”. A 2:3. § (1) bekezdése arról rendelkezik, hogy a gyámhatóság – kérelemre vagy hivatalból – gyámot rendel a magzat részére, ha ez a magzat jogainak megóvása érdekében szükséges. Az új Ptk. tehát már a *fogantatástól kezdve* biztosítja a gyámi védelmet a magzat részére.

Kívánatos felhívni a jogalkotó figyelmét egy e szabállyal kapcsolatos ellentmondásra, amely az asszisztált reprodukciós eljárások során az anya testén kívül létrehozott (in vitro fertilizált) embriók kapcsán a jogi sza-

bályozásban markáns módon jelen van, és jogalkotói munka nélkül a későbbiek során is jelen lesz.

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (Eütv.) – mint *lex specialis* – normatív módon különbséget tesz az embrió és a magzat fogalma között. Az Eütv. 165. §-a szerint: „embrió minden élő emberi embrió a megtermékenyítés befejeződése után a terhesség 12. hetéig”; magzat „a méhen belül fejlődő emberi lény a 12. héttől.” E fogalmi megközelítésnek megfelelően az Eütv. a magzat jogi fogalmának elemévé teszi, hogy az a méhen belül fejlődjen. Az Eütv. 179. § (3) bekezdése viszont ezen túlmenően kimondja, hogy a „*testen kívül létrejött embriót a méhmagzat jogállása a beültetés napjától illeti meg*”. Ez tehát azt jelenti, hogy az in vitro fertilizációs eljárás során az anyatesten kívül létrehozott embrióknak, illetve a belőle fejlődő magzatnak a feltételes jogképessége az anyaméhbe történő beültetéstől számítandó. Amíg az embrió az anyatesten kívül van, addig – noha biológiailag *megfogant* – feltételes jogképessége nincs. Ez utóbbi szabálya az Eütv.-nek azonban ellentmondásban áll a hatályos Ptk. és a Javaslat említett szakaszaival, amelyek egyértelműen – az élve születés feltételétől függően – a fogantatáshoz kötik a jogképesség kezdetét.

Ezzel kapcsolatban érdemes rámutatni arra is, hogy korábban az *Alkotmánybíróság* a terhességmegszakításról szóló 64/1991. (XII.17) AB határozatában elvi élel mondta ki, hogy az Alkotmány szerint *nem lehet semmit sem visszavenni az ember eddig elért jogi pozíciójából, a jogalanyiság köre nem szűkíthető*. E rendelkezéssel azonban ellentétes, hogy a méhmagzati jogállás, ezzel a magzat számára biztosított feltételes jogképesség az anyatesten kívüli embriót csak az anyaméhbe történő beültetéstől illeti meg. Az Eütv. tehát – az Alkotmánybíróság szóhasználatát idézve – „*visszavesz*” az ember eddig elért jogi pozíciójából, a jogrend által az élve születés feltételétől függően a fogantatásig kitolt jogképességet egyértelműen szűkíti. Így az anyatesten kívüli embrióknak feltételes jogképessége nincs, míg az anyatesten belülinek van, tehát ha az ember in vitro fertilizációs eljárás útján fogantatik és élve megszületik, akkor jogképességének kezdete *nem* a fogamzásának időpontja.

Mindemellett megemlíthető, hogy a fentebb vázolt probléma gyökerei az in vitro fertilizációval összefüggő alapokra vezethetők vissza. Az Eütv. ugyanis – jelen írásban nem részletezendő okokból – lehetőséget biztosít az anyatesten kívüli embriókat létrehozó szülő(k)nek arra, hogy a megfogant embriókat öt, maximum tíz évig fagyasztva tárolják. Tehát ezekben az esetekben a feltételes jogképesség, a függő jogi helyzet akár tíz évig is tarthatna, s nyilvánvalóan a jogalkotó az ezzel járó családi jogi, öröklési jogi nehézségeket akarta elkerülni, amikor az Eütv.-ben a beültetéshez és nem a fogantatáshoz kapcsolta a feltételes jogképesség kezdetét az anyatesten kívül fogant embriók vonatkozásában. Viszont, ha ez utóbbi megfontolást tudomásul vesszük, a fent említett ellentmondás továbbra is ugyanúgy adott.

Az Eütv. nevezett szakasza a jogképesség tekintetében aszerint artikulál, hogy milyen helyen, hol van az embrió – anyatesten belül vagy kívül –, ezzel a rendelkezésével pedig *rászabályoz* a hatályos Ptk.-nak és a Javaslatnak a jogképességet félreérthetetlenül a fogantatáshoz kapcsoló szabályaira, valamint *újraszabályoz* alkotmányjogi, alapjogi kérdéseket is. [A Javaslat 1:2. § (2) bekezdése egyébiránt deklarálja azt is, hogy a polgári jogi viszonyokra vonatkozó jogszabályokat – az Eütv. jogképességet érintő szabálya kétségtelenül annak minősül – a polgári jogi kódexszel összhangban kell értelmezni.]

Az élettársi és bejegyzett élettársi kapcsolat mibenléte

A Javaslat negyedik, *Családjogi Könyvével* kapcsolatban egy rendszertani bizonytalanságra lehet rámutatni. A Családjogi Könyv hat részre tagolódik, ezek közül a harmadik rész az *élettársi kapcsolat*, a negyedik rész a *bejegyzett élettársi kapcsolat* szabályait rögzíti.

A házasságon túlmenően a társadalmi viszonyokban létező emberi életközösségeknek más formái is kidolgozott kódexszintű jogi szabályozást igényelhetnek. Az élettársi és bejegyzett élettársi kapcsolatok a házassághoz hasonló, de azzal *nem azonos* együttélési formák, s tulajdonképpen a házasságra tekintettel értelmezhetőek, azonban a Javaslat elvi rendszertanát, logikáját, koherenciáját mégis megbonthatja a *családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény*. E sarkalatos törvénynek igen lényeges hozadéka, hogy 7. §-ának (1) bekezdése *normatív módon definiálja a család fogalmát*, eszerint családnak minősül „a természetes személyek érzelmi és gazdasági közösségét megvalósító olyan kapcsolatrendszer, amelynek alapja egy férfi és egy nő házassága vagy egyenesági rokonai kapcsolat, vagy a családbafogadó gyámság”. E jogszabály elfogadását megelőzően nem volt olyan jogi norma, amely kifejezetten a *család fogalmát* definiálta volna, a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.) is csupán a házasságkötés feltételeit rögzíti, de magának a családnak a jogi fogalmát nem.

Amennyiben a családok védelméről szóló sarkalatos törvény idézett definícióját vesszük alapul, akkor jogi értelemben családról csak abban az esetben beszélhetünk, ha az érzelmi-gazdasági közösségen túl a személyek között *házasság* vagy *egyenes ági rokonság* vagy *családba fogadó gyámság* áll fenn. Amennyiben viszont a személyek között – gyermek nélkül – élettársi kapcsolat vagy bejegyzett élettársi kapcsolat áll fenn, a sarkalatos törvény alapján jogi értelemben családról nem lehet szó. Ennek ellenére a két önálló jogintézmény, az élettársi és bejegyzett élettársi kapcsolat a Javaslat Családjogi Könyvében került elhelyezésre, ezzel a Javaslat kifejezésre juttatja, hogy e jogintézményeket családi kapcsolatnak tekinti, noha a sarkalatos törvény értelmében azok jogi szempontból, *normatíván* családnak nem minősülnek.

E kritikai észrevétel mellett *alkotmányjogi* érvek is szólnak, nevezetesen az a tény, hogy a jogalkotó az *Alaptörvény L) cikkének (1) bekezdésében* kifejezetten megerősítette a házasság és a család intézményét, s ugyanezen cikk (3) bekezdése alapján hozta létre az említett családok védelméről szóló sarkalatos törvényt, amely a család normatív fogalmát megadja, s amely alapján önmagában az élettársi és bejegyzett élettársi kapcsolatok nem számítanak jogilag családnak.

A vérségi származás megismeréséhez fűződő jog

A Javaslat a *Családjogi Könyvben* az *örökbefogadásra* vonatkozó szabályok között a 4:144. §-ban rendelzi az örökbe fogadott személynek *vérségi származása megismeréséhez fűződő jogát*. Ezzel kapcsolatban azonban szintén egy jogrendbeli inkoherenciát lehet felvázolni.

Az örökbefogadással kapcsolatban a vérségi származás megismerésének jogosultságát a hatályos jogban a Csjt. 53/A. §-a és a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet 53. §-a is kimondja: Az örökbefogadott *tájékoztatást kérhet a gyámhatóságtól vér szerinti szülőjének adatairól*. Ugyanakkor a hatályos jog szerint a gyakorlatban nem egyértelmű az, hogy a gyámhatóság köteles-e minden esetben kiadni a vér szerinti szülő adatait az örökbefogadott kérelmére, hiszen az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény 5. § (1) bekezdésének a) pontja a személyes adat kezeléséhez és az adat továbbításához az érintett hozzájárulását követeli meg. (A korábbi adatvédelmi törvény szerint szintén ugyanez volt a helyzet.) Azt viszont sem a Csjt., sem a nevezett gyámügyi kormányrendelet nem említi, hogy mi történik akkor, ha a vér szerinti szülő a személyes adatainak az örökbefogadott részére való kiadásához, továbbításához nem járul hozzá. Ütközik egymással az örökbefogadott *vérségi származás megismeréséhez való joga*, valamint a vér szerinti szülő *személyes adatok védelméhez fűződő joga*.

A Javaslat e két jog ütközését kívánja feloldani, s egyértelművé teszi a 4:144. § (4) bekezdésében, hogy amennyiben a vér szerinti szülő a személyazonosító adatainak a kiadásához nem járul hozzá, örökbe adott gyermekével nem kíván kapcsolatba lépni, akkor ezek az adatok az örökbefogadottal nem közölhetőek. Tehát a Javaslat a vér szerinti szülő személyes adatainak védelmét *előnyben részesíti* az örökbe fogadott gyermek vérségi származása megismeréséhez való jogával szemben.

Fel kell azonban hívni a figyelmet az *Alkotmánybíróság* 57/1991. (XI. 8.) AB határozatára, amely az apasági vélelmekkel összefüggésben foglalkozott a vérségi származás megismeréséhez való joggal. Az Alkotmánybíróság elvi éllel, általánosan mondta ki, hogy alkotmányellenesek azon szabályok, melyek sértik a gyermeknek családi jogállása, vérségi származása tisztázá-

sával kapcsolatos alkotmányos jogát, mert ezzel *elűtik a gyermeket attól a legszemélyesebb jogától, hogy vérségi származását kiderítse*. Rámutatott a Testület, „hogya a vérségi származás kiderítése, illetőleg az arra vonatkozó törvényi vélelem vitatása, kétségbevonása, mindenkinek a legszemélyesebb joga, amely [...] az általános személyiségi jog körébe tartozik. [...] Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az általános személyiségi jog részét képezi az önazonossághoz és önrendelkezéshez való jog is. Az önazonossághoz és önrendelkezéshez való jog pedig azt is magában foglalja, hogy mindenkinek a legszemélyesebb joga vérségi származását kideríteni, vérségi jogállását kétségbe vonni vagy felkutatni.”

Az *emberi méltóságból* mint általános személyiségi jogból levezethető részjogosítványok – ilyen a vérségi származás kiderítéséhez való jog – alkotmányjogi értelemben korlátozhatóak. A Javaslat említett rendelkezése azonban e jogot az örökbe fogadott gyermektől teljes egészében *elvonja*, amennyiben a vér szerinti szülő az adatainak közléséhez nem járul hozzá. A Javaslat rendelkezése és az alkotmánybírói gyakorlat között így egy elvi ellentmondás fedezhető fel, noha a jogpolitikai cél részben érthető, hiszen egy esetleges – akár évtizedekkel – későbbi kapcsolatfelvétel az örökbe fogadott személy és a vér szerinti szülő között szociológiailag, pszichológiailag hátrányosan befolyásolhatja, destabilizálhatja mindkét oldalon a már kialakult életvitelt, a lezárult családi viszonyokat.

Ennek ellenére egy örökbe fogadott személynek semmiféle jogi eszköz nem áll rendelkezésére, amellyel vérségi, biológiai, genetikai származását megismerhetné, amely esetlegesen *önazonosságának és személyiségének kulcsa* lehetne, noha az alkotmánybírói gyakorlat az emberi méltóságból eredezteteti és alapjognak tekinti a vérségi származás kiderítéséhez fűződő jogot.

A nem megváltoztatása házasságkötés után

A családi jogot érintő érdekes változása a Javaslatnak, hogy az új Ptk. korábbi tervezeteihez képest a *házasság megszűnésének* esetei között a *Családjogi Könyvben* a 4:20. § (1) bekezdésében immár *nem nevesíti* a házasság megszűnésének azt az esetét, amely szerint a házasság megszűnik az egyik *házastárs nemének megváltoztatásával*.

A transzszexualitás – amikor egy adott személy biológiai neme nincs összhangban a pszichoszexuális nemével – számos ideológiai, morális és jogi kérdést vet fel, s az Emberi Jogok Európai Bírósága is többször foglalkozott e témával, amelyek ismertetése jelen írás kereteit meghaladná.

Ezeken túlmenően azonban az új Ptk. korábbi tervezeteiben logikusnak tűnt annak rögzítése, hogy a házasság *megszűnik* az egyik házastárs nemének megváltoztatásával, hiszen a családi jog és az alkotmányjog értelmében a házasság *kizárólag nő és férfi között* állhat fenn, így ha ebben az alapvető követelmény tekintetében

a későbbiekben változás történik, akkor a *házasság mint jogintézmény védelme* érdekében racionálisnak tűnik a megszűnés egyértelmű kimondása. A korábbi tervezetek rögzítették még azt is, hogy ebben az esetben a házasság a megváltozott nem anyakönyvezésének a napján szűnik meg.

A mostani Javaslat e kérdésről nem szól, s nem is biztos, hogy a házasság megszűnésének ezen oka kódexszintű szabályozást igényel, elegendő lehet ennek jogkövetkezményeit alacsonyabb szintű jogszabályban rendezni.

Jelenleg azonban ennek a kérdésnek a jogszabályi háttere és így annak jogkövetkezményei nincsenek jogrendünkben megteremtve. Házasság pedig *csak nő és férfi között* állhat fenn, mind a hatályos Csjt., mind a Javaslat, mind pedig az alkotmánybírói gyakorlat értelmében – s ezt az *Alaptörvény L) cikke* is minden tekintetben alátámasztja. S mivel a Javaslat nem mondja ki, hogy a házasság megszűnik a nem megváltoztatásával, így csak egy olyan érvelés fogadható el, mely szerint a nem megváltoztatása a házasság létrejöttének egyik *feltételét* hiúsítja meg. A Javaslat 4:5. § (1) bekezdése a hatályos joggal egyezően kimondja, hogy házasság „akkor jön létre, ha az együttesen jelenlévő férfi és nő az anyakönyvvezető előtt személyesen kijelenti, hogy egymással házasságot köt”, s e feltételek hiányában ugyanezen szakasz (3) bekezdése a házasságot *nem létező házasságként* nevesíti, majd deklarálja, hogy a „nemlétező házasságot úgy kell tekinteni, mintha meg sem kötötték volna.”

Mindezek alapján a nem megváltoztatásával a házasság nemlétező házasság lesz, viszont a házasság megkötése *visszamenőleges hatályú*: mintha meg sem kötötték volna. Kérdéses azonban, hogy mi történik a házasság fennállása alatt keletkezett személyi, családi, vagyoni, öröklési jogviszonyokkal, e jogviszonyokat mennyiben érinti a visszamenőleges hatályú megszűnése a házasságnak. S e tekintetben vázoltak tisztább képet az új Ptk. korábbi tervezetei, mert kimondták, hogy a nem megváltoztatása az új nem anyakönyvezésének a napján – tehát *a jövőre nézve* – szünteti meg a házasságot. Hiszen, ha a nem megváltoztatása a házasságkötés után történt, akkor a házasságkötés pillanatában, s utána is még meghatározott ideig férfi és nő élt létező és érvényes házasságban.

A bizonytalanságok elkerülése végett, *s a házasságnak – mint nő és férfi között létrejövő érzelmi-gazdasági közösségnek – a védelme érdekében* érdemes lenne a jogalkotónak e kérdést jogszabályban tisztázni.

A dolog fogalma az ivarsejt és embrió vonatkozásában

A Javaslat a *Dologi Jogi Könyv* az 5:14. §-ában a hatályos joggal összhangban határozza meg a *dolog fogalmát*, a tulajdonjog tárgya felől megközelítve azt.

Ezen túlmenően szükséges megemlíteni, hogy az új Ptk. hatálybalépítésével járó jogalkotási munka során

remek lehetősége nyílna a jogalkotónak arra, hogy az *emberi ivarsejt* és – az anyatesten kívüli – *emberi embrió* jogi státusát egyértelműen rendezze. Dolognak minősül-e az ivarsejt, az embrió?

Az anyatesten kívüli *embrió* vonatkozásában a probléma visszamatat jelen írás I. pontjában foglaltakra. Ahogy fent bemutatásra került, a hatályos Eütv. a feltételes jogképesség kezdetét, a méhmagzati jogállást a beültetéshez köti, így az anyatesten kívüli embrióra a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény rendelkezései sem alkalmazhatóak. Ezenkívül az Eütv. *dologi jogi és kötelmi jogi szóhasználata az embrió dologként való felfogását erősíti*: letétbe helyezhető, adományozható, megsemmisíthető, rendelkezési jog áll fenn rajta (175. §–180. §).

Az anyatesten kívüli embrió által felvetett problémák mellett az *emberi ivarsejt* jogi státusának is figyelmet szentelhet a jogalkotó. Az asszisztált reprodukció körében a hatályos Eütv. szintén a dologi jogi felfogás talaján áll – letét, adományozás stb. –, amelynek értelmében az ivarsejt voltaképpen korlátozottan forgalomképes dolog, a személy rendelkezhet vele, ha nem is szabadon. Ha az Eütv. alapállását elfogadjuk, akkor jogosan vehetőek fel olyan kérdések, hogy például a személy tulajdonosa-e saját ivarsejtjének?

Ennek ellenére lehetőség volna az ivarsejtet az emberi test alkotóelemeként, *a személyiség részeként felfogni*, s az ivarsejttel való rendelkezési jogosultságot az *önrendelkezési jog* keretei között meghatározni. Ebben az esetben az ivarsejt a személyiség részének lenne tekinthető, hiszen a személy örökítő anyagát hordozza, s a személy azzal az önrendelkezési jog keretein belül, bizonyos határok között rendelkezhetne. Ez utóbbi esetben pedig még mindig tág határok között nyílna mód a rendelkezés lehetőségeinek jogszabályi rögzítésére, ugyanakkor hatásosan ki lehetne védeni az esetleges szélsőséges *kereskedelmi jellegét* az ivarsejtek donációjának és adásvételének.

Például az Egyesült Államok több tagállamában nem tiltott az ivarsejtek kereskedelmi forgalma, ezzel azonban olyan dologi jogi és kötelmi jogi következményekkel kellett ott számolni, mint a hibás teljesítés vagy a termékfelelősség(!), de az ezeken alapuló igényeket az egyesült államokbeli bíróságok is rendre elutasították, noha beleilleszkedtek volna a messzemenően dologi jogias felfogásba.

Jogilag koherensebb rendszert kapunk, ha az ivarsejtet a személyiség részeként fogjuk fel. Ezzel talán jóval könnyebben lehet bizonyos tilalmakat érvényre juttatni, és a mögöttük álló társadalmi problémákat befolyásolni; ugyanakkor ennek elméleti alapjai is szilárdabbak lesznek; dogmatikailag pedig nem kell esetlegesen olyan abszurdnak tűnő felvetésekkel foglalkozni, hogy például az embrió dologegyesülés nyomán előállott új dolognak tekintendő-e, s mikor lesz a dologból személy.

A „kereskedelmi forgalom”

A Javaslat *Dologi Jogi Könyve* a tulajdonszerzés módjai között az *átruházás* körében a hatályos joggal egyezően rendezi azt a kérdést, hogy mely esetben törhető át a „*nemo plus iuris*” elve, milyen feltételek esetén lehet *nem tulajdonostól tulajdonjogot szerezni*. Így a hatályos Ptk. 118. § (1) bekezdéséhez hasonlóan, a Javaslat 5:39. § (2) bekezdése rögzíti: „*A kereskedelmi forgalomban jóhiszeműen és ellenérték fejében szerző megszerzi az átruházással az ingó dolog tulajdonjogát akkor is, ha az átruházó nem volt tulajdonos*”.

Kedvezőtlen fordulatként lehet értékelni, hogy a Javaslatba végül beépült a legfelsőbb bírósági (kúriai) gyakorlatnak a „*kereskedelmi forgalom*”-ra vonatkozó igen szűk értelmezése, a Javaslat 5:39. § (3) bekezdése szerint ugyanis: „*Kereskedelmi forgalomban való szerzésnek minősül az, ha a vevő olyan eladótól vásárol, aki az adásvételi szerződést jogszerűen folytatott, üzletszerű gazdasági tevékenysége körében, saját nevében köti meg*”.

E szakasz megfelel annak, amelyre a Kúria számos korábbi döntésében rámutatott, hogy egyrészt kereskedelmi forgalomban eladott dologról csak akkor lehet szó, ha a jogügyletet *engedéllyel bíró* természetes vagy jogi személy *üzleti körén belül* eladóként, bizományosként stb. köti meg a másik féllel. Másrészt nem tekinthető kereskedelmi forgalomban való tulajdonszerzésnek, ha a vevő például az autópiacon – tehát kereskedelmi forgalom színhelyén – kereskedelmi tevékenységet nem folytató magánszeméllyel köt adásvételi szerződést. Harmadrészt a Kúria szerint a vételi ügyletet az sem teszi kereskedelmi forgalomban kötötté, ha az a kereskedő közvetítésével, de a szerződéskötésben való közvetlen részvétele nélkül jön létre.

A bírói gyakorlatnak és a Javaslatnak a kereskedelmi forgalomra vonatkozó ilyen jellegű szűk értelmezése ésszerűtlen és indokolatlan elvárásokat támaszt a *jóhiszemű és ellenérték* fejében szerző vevővel szemben, aki többnyire nincs abban a helyzetben – s nincs is hozzá eszköze –, hogy a fenti feltételeket a vásárláskor átlássa. Vizsgáltnia kellene, hogy az eladó *kereskedőnek* minősül-e, *üzletkörén belül* jár-e el, a megfelelő *engedélyek birtokában* van-e, valamint, hogy a *saját vagy más nevében* köti-e meg a szerződést stb.

Indokolatlan, hogy a tulajdonszerzés elmaradásának a kockázatát a jóhiszemű és ellenérték fejében szerző vevőre telepíti a Javaslat. Megfelelőbb és a forgalom biztonsága szempontjából hatékonyabb megoldás lenne, ha az adott dolog eredeti tulajdonosának kellene viselnie tulajdona elvesztésének a kockázatát, ő van ugyanis abban a helyzetben – s nem a jóhiszeműen ellenérték fejében szerző vevő –, hogy mindent megtegyen azért, hogy a dolog ne kerüljön ki a birtokából, ne kerüljön forgalomba, megfelelő őrzéséről gondoskodik, vagy e kockázatot más módon mérsékelje. Továbbá ő lépjen fel esetlegesen kártérítési igénnyel a tulajdonát eladó személyvel szemben. Eredetileg az új Ptk. korábbi terveze-

tében és szerkesztőbizottsági indokolásában ez utóbbi módosítás kapott helyet.

A Javaslatban – helyesen – nem szerepel ugyanakkor a hatályos Ptk. 118. § (2) bekezdésében írt szabály, mely szerint „*kereskedelmi forgalmon kívül is tulajdonjogot szerez az, aki a dolgot jóhiszeműen és ellenszolgáltatás fejében olyan személytől szerzi meg, akire azt a tulajdonos bízta*”. Vélhetően épp a fent írt bizonytalanságok

elkerülése végett nem került bele e szabály a Javaslatba, hiszen az eladó és a tulajdonos viszonyát – ti. rábízta-e a dolgot a tulajdonos az eladó félre – a jóhiszemű vevő általában képtelen feltérképezni. Hangsúlyozandó azonban, hogy nemcsak e kapcsolat átlátása nem várható el a jóhiszemű vevőtől, hanem a fentebb írt *kereskedelmi forgalom feltételeinek* vizsgálata sem, ez utóbbi mégis megjelenik a Javaslat normaszövegében.